

O povodních trochu jinak...

*Mé orné půdy každý hon
mi patří jako zem dubu..*

Nynější velká voda, která trvá již asi týden a blíží se úrovni „tisícileté vody“ z roku 2002, nás znovu upozornila, že příroda je silnější než člověk. V médiích proběhly debaty o tom, zda kumulace povodní v posledních cca 20 letech je důsledkem klimatických změn vyvolaných lidskou činností či nikoli. V některých zprávách se uvádí souvislost povodní s táním polární čepičky. To prý vede k intenzivnějšímu vypařování mořské vody, která je pak zanášena nad pevninu. Jsou ovšem odborníci, kteří nepovažují současné povodně z hlediska historie za nic mimořádného - prý to nevybočuje ze statistiky povodní za posledních 200 let¹. Tak či onak, s povodněmi podobné velikosti musíme asi nadále počítat. Je třeba učinit taková opatření, aby se zvýšilo zadržení (retence) vody v krajině.

Naši předkové počítali s každoročními záplavami a dovedli je i využívat. Břehy řek a potoků byly lemovány loukami a břehy byly zpevněny kořeny olší a vrb. Stavělo se v zásadě jen mimo záplavovou oblast. Voda se při povodni rozlila do krajiny a zmírnila se tak povodňová vlna. Někde se budovaly i poldry - prohlubně pro zadržení vody. Voda přinášela z horního toku řeky bahno, které obsahovalo cenné živiny. Louky tak byly pravidelně hnojeny².

Takto vypadala kdysi i Vltava nad Prahou. V létě bývaly louky v okolí Chuchle plné naháčů (které tam vozil trolejbus) a podél břehů vysedávali rybáři. Ti se občas dostávali to sporu s vodáky, kteří projížděli kolem na kanoích. Po vybudování Vltavské kaskády se předpokládalo, že tu povodně už nehrozí a na loukách vyrostly různé průmyslové objekty a chatové osady. V roce 2002 je povodeň poničila, ale lidé se nepoučili a postavili je znovu...

Vodní turisté (vodáci) se vždy na povodeň těšili. Voda nebyla (ještě v 60. letech) kontaminovaná a jezy byly při povodních často zarovnané. Sjezd nabízel adrealinový zážitek. Ačkoli se tehdy jezdilo bez plovací vesty, nepamatuji si na nějaké případy utonutí (jezdil jsem v letech 1957 až 1970 pravidelně na vodu). Patrně jezdili na vodu jen zkušení a zdatní jedinci; sjíždění řek bylo spojeno s různými překážkami (doprava lodí, přenášení jezů) a slaboch se na vodu tak snadno nedostal.³ V roce cca 1965 se konala na rozvodněné Sázavě masová akce - *vodácká jízda zdatnosti*. Zúčastnily se jí různé vodácké oddíly, včetně oddílů mládeže. Moje sestra Olga jela se svým přítelem Petrem na otevřené lodi a skoro na každém jezu se „cvakli“. Půl cesty tak plavali ve vodě nebo vytahovali lod⁴. Já jsem tehdy jel na sjezdovém kajaku bez „špricky“ a zvrhnul jsem se jen jednou, když mě proud otočil při přistávání.

Když byl postaven jez u Modřan, který měl zlepšit splavnost řeky v Modřanské úžině, došlo ke kurióznímu soudnímu sporu. Nějací vodáci sjížděli za povodně Vltavu a o jezu nevěděli. Projeli zatopeným jezem a utrpěli jakousi újmu. Soudili se pak s Povodím Vltavy o náhradu škody a argumentovali tím, že jez nebyl řádně označen.

Bojovský potok, který teče od Mníšku do Měchenic, byl kdysi lemován loukami, kam chodila děvčata s nůsí na trávu. Na potoce stávaly tři mlýny⁵, potok byl regulován⁶ a údolím

¹ Tak nějak se vyjádřil současný ředitel Meteorologického ústavu

² Na tomto principu bylo založeno i zemědělství Egypta v údolí Nilu; po vybudování Asuánské přehradě však povodně ustaly, což narušilo dosavadní říční ekosystém

³ Dnes se sjíždějí jen vybrané úseky řek a lodě se půjčují na místě. Lidé to berou spíše jako pouťovou zábavu - viz film „Konec vodáctví v Čechách“.

⁴ Není divu - Petr seděl na háčku a byl o něco těžší...

⁵ V Čísovicích, Spálený mlýn a Járkův mlýn v Měchenicích.

vedla vozová cesta. Někdy na přelomu 19. a 20. století bylo však údolí Bojovského potoka od Spáleného mlýna po Járkův mlýn osázeno stromy, převážně smrky⁷ a stalo se postupně „Údolím stínů“⁸. Smrky trávu a jiné dřeviny postupně udusily a půda pak nebyla dostatečně zpevněna - smrky mají mělké kořeny. Po velkých povodních v letech 1963 a 1975 se koryto potoka v těchto místech vždy úplně změnilo⁹. Vznikla tu jakási těžko přístupná divočina. Mělo to jednu výhodu - padlé stromy bránily nájezdům aut a motorkářů.

Původní smrky vzaly postupně za své, poslední byly vytěženy kvůli kůrovci. V údolí zůstal porost převážně náletových dřevin. Vzhledem ke zkušenostem z povodní by bylo logické obnovit zde opět luční porost a zpevnit břehy olšemi a vrbami.. Ale zákon ukládá něco jiného - majitelé tu musí znovu vysázet les. Musí opakovat chybu svých předchůdců. Zákon je zákon...

Ve Sloupu 10. června 2013

Jan Matys

⁶ Bylo tam několik jezů, které měly bránit unášení šterku (hrození bystřin). Nejdéle vydržel jez u Tukmína, pod nímž jsme se v mládí koupali

⁷ Tehdy stoupla poptávka po smrkovém dřevě v souvislosti s těžbou uhlí a výstavbou.

⁸ Tak se nazývá místní tramská osada.

⁹ Nejničivější byla povodeň v roce 1963, která poškodila či odnesla řadu chat a stála dva lidské životy.